

Prūsų kalbos gramatika

1. Rašybos principai

Rašybos principai keičiasi tais atvejais, kai kaitant gauname gramatiškai netaisyklingus garsų junginius. Toliau išskiriami šie potencialūs atvejai:

1.1 Ie, je tipo junginiai

Tokiais atvejais vietoj e turi būti a. Tokio principo galiojimo pavyzdys: **bilītun <134> → ps bilēi → bilāi** (Lietuviškai būtų transliteruojama į „biliai“)

1.2 Galūnių – bis, -wis, -pis, -mis kaita

Jeigu daiktavardis turi galūnę –is, tada turėtų kilmininko galūnę –es. E tame linksnyje suminkština prieš save esantį priebalsį, ir išeina galūnė –'as. Kadangi priebalsiams b, w, p, m nėra minkštumo ženklo, tai išeina galūnė –jes. Kadangi 1.1 principu samplaika ja keičiasi į ja, tai gauname galūnę –jas.

Tokio principo galiojimo pavyzdys: **Laītawis<40> → gen Laītawes → Laītawjas** (Lietuviškai būtų transliteruojama į „Leitavias“)

1.3 Galūnės –sis kitimas

Pagal 1.2 principą toki daiktavardžio galūnė turėtų keistis į –s'as. Tačiau tokia galūnė keičiasi į –šas. Tokio principo galiojimo pavyzdys: **wāisis → wāis'as → wāišas**. (Panašiai kaip latvių osis – oša)

2. Veiksmažodžių kaitymas

2.1 Esamasis laikas

-ieškome kaitybos numerio skliaustuose <> prie veiksmažodžio žodyne ir randame atitinkamas atmainas tuo numeriu žodyno pradžioje. Renkamės žodį, pažymėtą ps. Jeigu tenai yra keletas numeruotų žodžių, tai reiškia jie:

Žodis be numerio – trečiasis asmuo

1 – 1 vns. asm.

2 – 2 vns. asm.

6 – 1 dgs. asm.

7 – 2 dgs. asm

Pavyzdžiui, veiksmažodis „būtwei“ (būti), kaitybos numeris <115>

As asma – aš esu

Tū assei – tu esi

Tāns ast – jis esti

Mes asmai – mes esame

Jūs astei – jūs esate

Tennei ast – jie esti

Jeigu prie *ps* yra tik vienas žodis, tai atitinka pirmą ir antrą vienaskaitos asmenį bei vienaskaitos ir daugiskaitos trečiąjį asmenį. Pirmąjį daugiskaitos asmenį sudarome pridėdami galūnę *-mai*, antrąjį asmenį – pridėdami galūnę *-tei*.

Pavyzdžiui, veiksmažodis “dirītwei” (žiūrėti). Kaitybos nr. <134>.

As dirēi – aš žiūriu
Tū dirēi – tu žiūri
Tāns dirēi – jis žiūri
Mes dirēimai – mes žiūrime
Jūs dirēitei – jūs žiūrite
Tennei dirēi – ji žiūri

Jeigu trečiojo asmens forma baigiasi *a*, tuomet *-amai*, keičiame *į -imai, -atei į -itei*.

As imma – aš imu
Tū imma – tu imi
Tāns imma – jis ima
Mes immimai – mes imame
Jūs immitei – jūs imate
Tennei imma – jie ima

As krikstijja – aš krikštyju
Tū krikstijja – tu krikštyji
Tāns krikstijja – jis krikštyja
Mes krikstīmai – mes krikštyjame
Jūs krikstītei – jūs krikštyjate
Tennei krikstijja – jie krikštyja

Antrąjį atveju turėtume gauti “krikstijimai”, bet *ijji* tariame kaip *ī*, todėl tariame “krikstīmai”.

2.2 Būtojo laiko veikiamasis dalyvis (pc pt ac)

Būtojo laiko veikiamąjį dalyvį sudarome būtojo laiko pagrindu (jis nurodytas prie katybos numerio, kurį rasime prie *pt*), keičiant bendratis galūnę (*-twei, -tun*) į galūnę:

- wuns, kada veiksmažodžio šaknis (bendratis be galūnės) baigiasi balsiu.
Pvz.: būtwei – būwuns (buvęs)

- uns, kai šaknis baigiasi priebalsiu.
Pvz: ĩmtun – immuns (ėmęs)
„Immuns“, bet ne „ĩmuns“ todėl, kad būtajame laike turime „immi“.

Jeigu priebalsis yra „s“, tai gali jis keistis į „t“ arba „d“.

Pvz.: sĭstwei – sĭduns (sėdęs).

Turime patikrinti, ar „s“ lieka, ar kinta į „t“ arba „d“.

Pvz.:

ristwei – rissuns (rišęs), kadangi as rissa
sīstwei – sīduns (sėdęs), kadangi as sīda
prestun – prettuns (sprendęs), kadangi as pretta
westun – wedduns (vedęs), kadangi as wedda

Išimty: pvz.: **ėitwei – gūbuns** (ėjęs)

Būtojo laiko veikiamasis dalyvis kaitomas pagal numerį <68>.

2.3 Būsimasis laikas

Norėdami sudaryti būsimąjį laiką naudojame pagalbinį veiksmažodį „wīrstwei“ būtojo laiko veikiamąjį dalyvį reikiama gimine.

Pvz.:

Mes wīrstmai gūbusis – mes eisime (taip sako vyrai)
Mes wīrstmai gūbušas – mes eisime (taip sako moterys)

Pažodžiui verčiant gauname „Mes tapsime ėję“ ir „mes tapsime ėjusios“.

Vyras sako: **As wīrst būwuns** (Aš būsiu)

Moteris sako: **As wīrst būwusi** (Aš būsiu)

Taip pat įmanoma sutrumpinta forma – wīrstwei + pc pt ac bevarde gimine (galūnė –wus, -us).

As wīrst būwuns -> As wīrst būwus

As wīrst būwusi -> As wīrst būwus

Mes wīrstmai būwusis -> Mes wīrstmai būwus

Mes wīrstmai būwušas -> Mes wīrstmai būwus

2.4 Būtasias laikas

- ieškome žodyne žodžio, ir pagal jo kатыbos numerį atitinkamas formas žodyno pradžioje. Renkamės žodį, pažymėta pt.

Pavyzdžiui, veiksmažodis perėitwei (ateiti) <116>

As pergūbi – aš atėjau

Tū pergūbi – tu atėjai

Tāns pergūbi – jis atėjo

Mes pergūbimai – mes atėjome

Jūs pergūbitei – jūs atėjote

Tenei pergūbi – jie atėjo

Jeigu taip atsitinka, kad būtojo ir esamojo laiko formos sutampa, ir kontekstas neparodo to vienareikšmiškumo. Pvz., atmaina <82>. Tada galima panaudoti pc pt ac.

As treppa – as treppuns (panaudojus pc pt ac iš karto matome, kad tai reškia ne „aš žengiu“, bet „žengiau“)

2.5 Esamasis atliktinis laikas

Esamasis atliktinis laikas nurodo atliktą veiksmą, turintį ateičiai. Jam sudaryti naudojame naudojame pagalbinį veiksmažodį būtwi atitinkamu asmeniu ir būtojo laiko veikiamąjį dalyvį.

Pvz.:

As asma jāu segīwuns stan – jau padariau
Jāu as asma pegūbusi – jau atėjau

2.6 Būtais atliktinis laikas

Konstrukcija tokia pati kaip ir esamojo atliktinio laiko, tik pagalbinis žodis yra būtajame laike. Taip pat pabrėžia veiksmo atliktumą.

Pvz.:

Bītai as jāu bēi tenginnus pēismenin – vakar jau išsiunčiau laišką.

2.7 Esamojo laiko veikiamasis dalyvis (pc ps ac)

Esamojo laiko veikiamasis dalyvis sudaromas (pc ps ac) sudarome es.I. Trečiojo asmens galūnę keisdami į reikiamą galūnę:

-**ai** -> -**awints**, pvz., **tērpautun** -> **tērpai** -> **tērpauwints** (naudojantis)
-**ēi**, -**ēja**, -**tja**, -**ei**, -**ja**, -**ijja** -> -**īnts**, pvz., **dirītwei** -> **dirēi** -> **dirīnts** (žiūrintis)
-**i**, -**ija**, -> -**ints**, pvz., **zentlitun** -> **zentli** -> **zentlints** (reiškiantis)
-**ai**, -**aja**, -**a**, -**ā** -> -**ānts**, pvz., **waīstun** -> **waīda** -> **waidānts** (žinantis)

2.8 Liepiamoji nuosaka

2.8.1 Vienaskaitos antrąjį asmenį sudarome prie es.I. trečiojo asmens pridėdami galūnę:

-**ais** – kai **ps** baigiasi priebalsiu, pvz., **wīrstwei** -> **wīrst** -> **wīrstais** (virsk, tapk)
-**is** – kai **ps** baigiasi balsiu, kitokiu negu **i**, pvz., **pūtun** -> **pūja** -> **pūjais** (gerk)
-**s** – kai **ps** baigiasi **i**, pvz., **tulkautun** -> **tulkai** -> **tulkais** (versk)

Jeigu **ps** baigiasi **i**, prieš kurį yra priebalsis, tada **i** keičiame į **eis**.

Pvz.:

turītun -> **turri** -> **turreis** (turėk)
bet atsiminkime, kad po **/** gali būti tiktai **a**, tad:
pazentlitun -> **pazentli** -> **pazentlais** (paženklink)

Netaisyklingos atmainos:

ēitwei -> **ēis** (eik)
būtwei -> **sēis** (būk)
dātun -> **dāis** (duok)

2.8.2 Norėdami sudaryti daugiskaitos antrąjį asmenį vienaskaitos galūnę –s keičiame į galūnę –*tī*.

Pvz.:

wīrstaiti (tapkite, virskite)
pūjaiti (gerkite)
tulkauiti (verskite)
ēiti (eikite)

2.8.3 Trečiąjį asmenį (taip pat retai vartojamą vns. pirmąjį asmeninį – tegul būsiu) sudarome keisdami galūnę -twei, - tun į galūnę -sei.

Pvz.:

īmsei – tegul ima
etwinūsei – tegul atleidžia
segīsei – tegul daro

Veiksmažodis *būtwei* turi dvi formas – *sēisei*, *būsei*. Pirmą iš jų naudojame tada, kai kalbame apie konkretų veiksnį, antrą beasmeniame sakinyje.

Pvz.: *Labban, būsei di tīt* (gerai, tebūnie taip).

2.8.4 Liepiamosios nuosakos pirmasis daugiskaitos asmuo yra toks pat kaip tiesioginės nuosakos.

Pvz.:

imimai – imkime (imame)
etwinūimai – atleiskime (atleidžiame)
segēimai – darykime (darome)

2.9 Tariamoji nuosaka

Pirmame, antrame ir trčiame vienaskaitos asmenyje bendraties galūnę -*wei*, -*tun* keičiame į galūnę -*lai*. Pirmame daugiskaitos asmenyje bendraties galūnę keičiame į galūnę -*imai*, antrame daugiskaitos asmenyje į -*litei*.

Pvz.:

As segīlai – aš daryčiau
Tū segīlai – tu darytum
Tāns segīlai – jis darytų
Mes segīlimai – mes darytume
Jūs segīlitei – jūs darytumėte
Tennei segīlai – jie darytų

2.10 Veiksmažodžio jungimas su būdvardžiu

Jeigu būdvardis tiesiogiai neapibūdina daiktavardžio, bet jungiasi su veiksmažodžiu, tada jis turi būti bevarde gimine. Tokių veiksmažodžių pavyzdžiu yra veiksmažodžiai *būtwei* ir *pastātwei*. Toks junginys turi atrodyti taip:

Jis yra geras – Tāns ast labban
Ji yra gera – Tenā ast labban
Jie yra geri – Tennei ast labban
Jos yra geros – Tennas ast labban

2.11 Būtojo laiko neveikiamasis dalyvis (pc pt pa)

Būtojo laiko neveikiamosios rūšies dalyvį sudarome keisdami bendraties galūnę *-twei*, *-tun* į galūnę *-ts* (atmaina <69>).

Pvz.:

segītun (daryti) -> segīts (darytas/padarytas)
ĩmtun (imti) -> ĩmts (imtas)

Dėmesio: Pavyzdys iš ankstesnio papunkčio. Jeigu būdvardis jungiasi su veiksmažodžiu (pavyzdžiu tokių veiksmažodžių yra *būtwei* ir *pastātwei*), tai tada jie būna bevarde gimine. Toks principas galioja ir pc pt pa.

Pvz:

Lūgis jau ast segītan – tešla jau yra pagaminta
Kaūlai pastāi šaūtan – kaulai liko išmesti

2.12 Beasmenė veiksmažodžio forma

Beasmenę veiksmažodžio formą sudarome vietoj veiksnio naudojant įvardį *di*.

Pvz.:

tėrpai di pagaptins – naudojami įrankiai (kontekste – pvz., taisymui naudojami įrankiai)
būlai di labban – būtų gerai
pastāi segītan – liko padaryta

Darybos atveju su dalyviu dalyvis turi visada būti bevardės giminės.

Pvz.:

wĩrst di būwus di skaitāwus – skaitysis
ast di aupalus – surasta

2.13 Daiktavardžių daryba iš veiksmažodžių

2.13.1 Veiksmažodžių atlikėjai

Veiksmažodžio pavadinimą sudarome bendraties galūnę *-twei*, *-tun* keisdami į galūnę *-tajs*.

Pvz.:

skaitātwei (skaityti) -> skaitātajs (skaitytojas)
kūnstwei (rūpintis) -> kūnstajs (rūpintojas)
tėrpautun (naudoti) -> tėrpautajs (naudotojas)

Kaip matote, ši galūnė primena lietuvių *-tojas*, taip pat latvių *-tājs*.

2.13.2 Proceso pavadinimas

Proceso pavadinimą sudarome bendraties galūnę *-twei*, *-tun* keisdami į galūnę *-snā* (kiti balsiai tada tampa trumpi. Kituose linksniuose jie vėl atgauna ilgumą).

segītun (daryti) -> segisnā (darymas)
rāngtun (vogti) -> rangsnā (vogimas)
tērpautun (naudoti) -> tērpausnā (naudojimas)

Tokia daryba primena latvių *lietot – lietošana*.

2.13.3 Akto pavadinimas

Norėdami gauti akto, trumpalaikio veiksmo pavadinimą bendraties galūnę *-twei*, *-tun* į galūnę *-senis*.

Pvz.:

segītun (daryti) -> segīsenis (veiksmas)
rāngtun (vogti) -> rāgsenis (vagystė)
tērpautun (naudoti) -> tērpausenis (panaudojimas)

2.14 Padalyvis

Prūsų kalboje padalyvis yra tik esamojo laiko. Jis sudaromas keičiant esamojo laiko veikiamojo dalyvio galūnę į atitinkamą galūnę.

Pvz.:

-īnts -> īntei pvz., segīnts -> segīntei (darant)
-ānts -> āntei pvz., skaitātwei -> sakitāntei (skaitant)
-auwints -> -auwīntei pvz., dumauwints -> dumauwīntei (rūkant)
-ints -> -intei pvz., zentlints -> zentlintei (reiškiant)

Netaisyklingos atmainos pavyzdys:

sēntei (esant), kadangi sēnts
ēntei (einant), kadangi ēnts

2.15 Savybinis būdvardis

Norėdami sudaryti savybinį būdvardį (lietuviška galūnė *-ingas*, *-tinas*), bendraties galūnę *-twei*, *-tun* keičiame į galūnę *-winis* (*-ewingis*, kuomet numetus bendraties galūnę kamienas baigiasi priebalsiu).

Pvz.:

etrātwei (atsakyti) -> etrāwingis (atsakingas)
īstun (valgyti) -> īdewingis (valgytinas)
enīmtun (nukreipti) -> enimmewingis (nukreiptinas)
tērpautun (naudoti) -> tērpauwingis (naudotinas)

3. Daiktavardis

3.1 Kirčio dingimas junginyje prielinksnis+daiktavardis

Jeigu vienskiemenis prielinksnis eina prieš daugiaskiemenį žodį, tai jo balsis sutrumpėja ir dingsta kirtis.

Pvz.: **en buttu, bet ne ėn buttu**

3.2 Vardininkas (Nōminatiws)

Veiksnyje sakinyje visada eina vardininku.

3.3 Kilmininkas (Gēnitiws)

Žodis eina kilmininku eina prieš žodį, kurį apibūdina

Pvz.:

Wūras anzānas saknis – seno ažuolo šaknis (Wūras – kilmininkas, apibūdina ažuolą)
Wurā anzānas saknis – sena ažuolo šaknis (saknis – mot.g., iš čia wurā – apibūdina ažuolą)

Daugiskaitos kilmininko galūnė yra tokia pati kaip vienaskaitos galininko galūnė tad norint išvengti nevienareikšmiškumo priešdaugiskaitos kilmininką naudojame žodelį *stēisan* – tu.

Tokiame sakinyje kilmininkas eina už apibūdinančio žodelio.

Pvz.:

saknis stēisan wūran anzānan – šaknys senų ažuolų
wūras saknis stēisan anzānan – senos ažuolų šaknys

Kartais prireikia perkelti apibūdinamą žodį kilmininku už apibūdinančio žodžio. Tada apibūdinamą žodį rašome vienaskaitos galininko linksniu, o kilmininką parodo reikiama gimine kilmininko linksniu prieš jį parašytas žodis *stas* – *stesse* (to), *stā* – *stesses* (tos).

Pvz.:

anzānas saknis (ažuolo šaknys) – saknis stesse anzānan
līpas saknis (liepos šaknys) – saknis stesses līpas

Dėmesio: priklausomai nuo konteksto vietoj žodelio *stēisan* (tu) galima naudoti ir kitokius įvardžius ar būdvardžius, kurių daugiskaitos skiriasi nuo jų vienaskaitos galininko. Pvz., *wisēisan* (visų), *kitēisan* (kitų).

Panašiai galima naudoti ir sudarant vienaskaitos kilmininką.

3.4 Naudininkas (Dātiws)

a) Naudojamas atsakyti į klausimą *kam?*

Pvz.:

as tenginna pēismen tebbei – išsiunčiau tau laišką

b) Jungiamas su prielinksniu *ezze* (kai jis reiškia *nuo*)
Pvz.:

Tenā pagāuwusi stan ezze tebbei – ji tai gavo nuo tavęs

c) Jungiamas su prielinksniais *ēn* ir *pa*. Jungiant su prielinksniu *ēn* sudaromas vietininkas.
Pvz.:

as wīrst būwuns en buttu – būsiu name
as bēi pa zemmei – buvau po žeme

3.5 Galininkas (Akkuzatiws)

a) Veiksmažodis tiesiogiai jungiasi su daiktavardžiu galininko linksnyje, jeigu tas daiktavardis gali būti veiksnys neveikiamajoje rūšyje (veiksmažodžiai, kuriems tokie junginiai galimi, vadinami pereinamaisiais, ir jų bendraties galūnė yra *-tun*).
Taigi turime:

as peisāwuns pēismenin – rašiau laišką, kadangi laiškas buvo rašytas

Bet jau sakinys *aš nebijau mirties* bus verčiamas į *as ni bijja gallas*
Mirtis (gals) eina kilmininku, nes negali būti „bijota“ - neveikiamoji rūšis neegzistuoja.
Tai yra taip pat kaip ir lietuvių kalboj.

b) Jeigu jungiasi su prielinkniais *sēn(su)*, *prēi(prie,pas)*, *pēr(už)*, *ezze(apie)*.
Pvz.:

sēn ten – su tavim
prei mērgan – pas mergą
ezze men – apie mane
per sunin – šuniui (angl. for dog)

Pastaba: pēr taip pat atitinka anglų for, taip kad turime:

Rezērwis na zēiman – atsargos žiemai
Pašti per dāntins – dantų pasta

Ankstesniuose pavyzdžiuose *pēr* ir *prēi* netenka kirčio. Žr. 3.1

c) Jeigu jungiasi su prielinksniais *ēn* arba *pa*, tada nurodo kryptį.
Pvz.:

As wīrst gūbuns en buttan – eisiu į namą
As asma izgūbuns pa zemmin – išėjau po žeme

Pirmojoje eilutėje *ēn* netenka kirčio. Žr. 3.1

d) Junginyje su *sēn* funkcionuoja kaip įnagininkas.
Pvz.:

As plūwa sen laīwan – plaukiau laivu

e) Junginyje su *pēr* atliek kitą įnagininko funkciją.
Pvz.:

Tū būlai per kunnegan – būtum karalius (pažodžiui: už karalių. Lietuviai irgi vartoja tokią konstrukciją)

Abiejuose pavyzdžiuose prielinksniai *sēn* ir *pēr* netenka kirčio. Žr. 3.1

3.6 Šauksmininkas (Wōkatiws)

Archajiška forma, nenaudota literatūrinėj kalboj, bet savo poetiškumo atžvilgiu verta įsiminimo.

<32> wīrs - wīre!
<35> mīstan – mīste!
<39> rikīs – rīki!
<41> anguris – anguri!
<43> sūns – sūnu!
<44> pannu – pannu!
<46> spigsnā – spīgsna!
<52> bitti – bitti!
<57> dānts – dānti!
<60> aks – akki!
<62> emmens – emmen!
<63> sīmen – sīmen!
<66> mūti – mūti!

4. Būdvardis

Sakinyje būdvardį kaitome taip pat kaip daiktavardį, kurį jis apibūdina. Reikia įsiminti, kad būdvardis turėtų reikiamą giminę. Būdvardžio giminė pažymėta raide už jo kaitybos numerio. Būdvardžio kaitybos numeriai <25> - <31>.

Junginyje būdvardis + daiktavardis būdvardis perima informaciją apie daiktavardžio giminę ir linksnį. Pats daiktavardis tokiame junginyje būdamas kilmininko ar naudininko linksniu pereina į galininką.

Pvz.:

berzi	berzis		gailā berzi	gāilas berzis
berzis	berzin	->	gāilas berzis	stēisan gāilan berzin
berzei	berzimans		gāilai berzin	gailāmans berzins
berzin	berzins		gāilan berzin	gāilans berzins

Panašiai būna, kai vietoj būdvardžio eina įvardis.

Jeigu panašiam junginyje yra daugiau nei vienas būdvardis, įvardis ar skaitvardis, tai tik pirmas iš tų apibūdinčių žodžių nusako tos frazės skaičių, giminę ir linksnį, o su likusiais žodžiais nutinka tas pats kas su daiktavardžiais.

Pvz.:

gailā līkuta berzi	gāilas līkutas berzis
gāilas līkutan berzin	stēisan gāilan līkutan berzin
gāilai līkutan berzin	gailāmans līkutans berzins
gāilan līkutan berzin	gāilans līkutans berzins

4.1 Būdvardzių laipsniavimas

Aukštesniojo laipsnio būdvardžiai:

<25>, <26>, ilgs -> ilgaisis (ilgesnis)
<27>, weselīngis -> weselīngaisis (linksmesnis)

Aukštesniojo laipsnio būdvardžių kaitybos numeris <28>. Aukščiausiąjį laipsnį sudarome prie aukštesniojo laipsnio pridėdami priešdėlį *uka-*.

4.2 Įvardžiuotiniai būdvardžiai

Įvardžiuotinis būdvardis vartojamas taip pat kaip ir lietuvių kalboje. Kaitybos lentelėje prie žodžių nurodytas *pnl*.

Pvz.:

Bēi dwāi brātei i labs be wārgs. Labasis bēi zemman, adder wārgasis aūktan - Buvo du broliai – geras ir blogas. Gerasis buvo žemas, bet blogasis aukštas.

4.3 Būdvardžių daryba iš daiktavardžių

Būdvardį iš daiktavardžio sudarome keičiant vardininko galūnę *-s*, *-is*, *-us*, *-in*, *-an* į galūnę *-iskas*.

Pvz.:

streīpstus (narys) -> streīpstiskas (nariškas)
berzi (beržas) -> berziskas (beržinis)
amzin (tauta) -> amziskas (tautiškas/tautinis)
azzaran (ežeras) -> azzariskas (ežerinis)

4.4 Daiktavardžių daryba iš būdvardžių (savybių pavadinimai)

Savybės pavadinimą sudarome galūnės *-sku* pagalba.

Pvz.:

streīpstiskas (nariškas) -> streīpstisku (nariškumas)
amziskas (tautiškas) -> amzisku (tautiškumas)
wūrs (senas) -> wūrisku (senatvé/senumas)

5. Prieveiksmiai

Prieveiksmio vartojimas ir daryba beveik tokia pati kaip ir lietuvių kalboj. Yra išimčių, nurodytų žodyne. Prieveiksmį sudarome būdvardžio galūnę *-s*, *-as*, *-us* į prieveiksmio galūnę *-ai*.

Pvz.:

lābs -> labbai (gerai)

dīws -> dīwai (greitai)

brendus -> brendai (sunkiai)

Netaisyklingo prieveiksmio pavyzdys:

debīks -> tūlin (daug)

5.1 Aukštesnysis ir aukščiausiasis laipsnis

Aukštesnijį laipsnį gauname pridėję prie nelyginamojo laipsnio pridėję *-s*. Aukščiausiajį laipsnį gauname prie aukštesnijo laipsnio pridėję priešdėlį *-uka*.

Pvz.:

spārtai -> spārtais -> ukaspārtais (labai, labiau, labiausiai/stipriai, stipriau, stipriausiai)

brendai -> brendais -> ukabrendais (sunkiai, sunkiau, sunkiausiai)

Netaisyklingo laipsniavimo pavyzdys:

tūlin -> tūls -> ukatūls (daug, daugiau, daugiausiai)

6. Skaitvardžiai

6.1 Pagrindiniai skaitvardžiai

Prūsų, kaip ir lietuvių kalboje skaitvardis yra panašiai vartojamas ir kaitomas.

6.1.1 Vienetų skyriaus skaičiai

Vienetų skyriaus skaitvardžiai kaitomi kaip ir būdvardžiai. Jų kaitybės numeriai - <21>, <23>, <24>, <25>. Reikia įsiminti, kad skaitvardis 2 visada yra vyriškosios/bevardės giminės, 3 moteriškosios.

Pvz.:

dwāi berzis – du beržai

trijjan appin lindā – trijų upių slėnis

en ketwrimans azzarans – keturiuose ežeruose

pra pēnkerisns jūrins – per penkias jūras

6.1.2 Skaičiai iš skyriaus 11-19, dešimtys, šimtai, tūkstančiai...

Žodyne dažnai randame vertimą tų žodžių kaip daiktavardį su galūne *-ts* dešimtims ir *-a* šimtams. Pažodžiui tai reiškia „dešimtis“, „šimtukas“. Kaip daiktavardis jungiasi su dgs. kilmininku. Skaičiuojamas daiktavardis eina už skaitvardžio, tačiau tada nereikia vartoti įvardžio *stėisan*, kadangi kontekstas aiškiai nurodo jo linksnį ir giminę. Panašiai turime su tūkstančiais, milijonais ir t.t.

Tokios darybos kaitymo pavyzdys:

dvidešimtis šunų – dwiddesimts sunnin
dvidešimties šunų – dwiddesimtis sunnin
dvidešimčiai šunų – dwiddesimtei sunnin
dvidešimtį šunų – dwiddesimtin sunnin

trišimtis beržų – trīsimta berzin
trišimčio beržų – trīsimtas berzin
trišimčiui beržų – trīsimtai berzin
trišimtį beržų – trīsimti berzin

Žodis *sīmtan* (šimtas) kaitomas tokiu pat principu kaip lietuvių kalboj.

šimtas kanklių šimtai kranklių - sīmtan wārnin sīmtai wārnin
šimto kranklių šimtų kranklių - sīmtas wārnin sīmtan wārnin
šimtui kranklių šimtams kranklių - sīmtu wārnin simtans wārnin
šimtą kranklių šimtus kranklių - sīmtan wārnin sīmtans wārnin

Čia pasireiškė irgi daugiskaita. Teoriškai ji irgi yra įmanoma ankstesniems daiktavardžiams, nurodantiems skaičių,

Tie žodžiai visgi iš tikrųjų yra daiktavardžiai.. Galime numesti galūnes *-s* ir *-a* ir gauti skaitvardžius galūne *-t*. Toks skaitvardis funkcionuoja kaip būdvardis, kuris visais atvejais atrodo vienodai. Skirtingai nuo lietuvių kalbos kaitomas yra ne skaitvardis, o skaičiuojamas daiktavardis.

Pvz.:

dvidešimt šunų – dwiddesimt sunnei
dvidešimties šunų – dwiddesimt sunnin
dvidešimčiai šunų – dwiddesimt sunnimans
dvidešimtį šunų – dwiddesimt sunnins

trys šimtai beržų – trīsimt berzis
trijų šimtų beržų – trīsimt berzins
trims šimtams beržų – trīsimt berzimans
tris šmtus beržų – trīsimt berzins

Panašiai yra tuo atveju, kada vietoj skaitvardžio yra kiekį reiškiantis prieveiksmis.

Pavyzdžiui *tūlin* (daug):

daug ažuolų – tūlin anzānai
daugelio ažuolų – tūlin anzānan
daugeliui ažuolų – tūlin anzānamans

daugelį ažuolų – tūlin anzānans

Skaičiaus 153 atveju kaitomas yra skaitvardis „trys“.

šimtas penkiasdešimt trys ažuolai – sīmtan pēnkdesimt trīs anzānai
šimtas penkiasdešimt trijų ažuolų – sīmtan pēnkdesimt trijjan anzānan
šimtas penkiasdešimt trims ažuolams – sīmtan pēnkdesimt trimmans anzānans
šimtas penkiasdešimt tris ažuolus – sīmtab pēnkdesimt trins anzānans

6.2 Sudėtiniai skaitvardžiai

Sudėtiniai skaitvardžiai daugeliu atvejų vietoj galūnės *-ei* turi galūnę *-erei*. Tai atitinka lietuvių kalbos galūnę *-eri*. Naudojami daugiskaitinių daiktavardžių skaičiavimui.
Pvz.:

dwarris (vartai)

devyneri vartai – newīnerei dwarris
devynerių vartų – newīnerin dwarrin
devyneriems vartams- newīnerimans dwarrins
devyneris vartus – newīnerins dwarrins

6.3 Kelintiniai skaitvardžiai

Kelintiniai skaitvardžiai visada funkcionuoja kaip paprasti būdvardžiai.
Pvz.:

šeštas vilkas šešti vilkai - ušts wīlks uštai wīlkai
šešto vilko šeštų vilkų – uštas wīlks uštan wīlkan
šeštam vilkui šeštiesiems vilkams – uštasmu wīlku uštamans wīlkans
šeštą vilką šeštus vilkus - uštan wīlkan uštans wīlkans

6.4 Trupmenos

Trupmenų pavadinimus sudarome iš junginio skaitvardis + kelintinis skaitvardis bevarde gimine. Vardiklis būna bevarde gimine. Matuojamo daikto pavadinimas jungiasi su juo kilmininko linksniu. Prieš skaitvardį nereikia naudoti *stēisan*, kadangi kontekstas nurodo jo skaičių ir linksnį.
Pvz.:

viena penktoji žuvies dvi penktosios žuvies – aīnan pēnktan zukan dwāi pēnktan zukan
vienos penktosios žuvies dviejų penktųjų žuvies – ainasse pēnktan zukan dwejjan
pēnktan zukan
vienai penktai žuvies dviems penktosioms žuvies – ainasmu pēnktan zukan dwēimans
pēnktan zukan
vieną penktąją žuvies dvi penktąsias žuvies – aīnan pēnktan zukan dwāi pēnktan zukan

Kaip iš anksčiau pamename, antras iš būdvardžių atlieka daiktavardžio funkciją. Ketvirtame skyriuje nurodyta, kaip elgiasi daiktavardis tokiuose junginiuose.

6.5 Skaitvardžiai su galūne *-sun*.

Tokie skaitvardžiai atsako į kalusimą *kellisun?*, t.y. *keliese?* Tokie skaitvardžiai sudaromi prie sudėtinio skaitvardžio pridėjus galūnę *-sun* (yra išimčių, nurodytų žodyne).

Pvz.:

dwēisun – dviese, ketwerinsun – keturiese, septinnerinsu – septyniесе ir t.t.

Pavyzdys:

Mes wīrstmai būwusis ketwerinsun – būsime keturiесе